

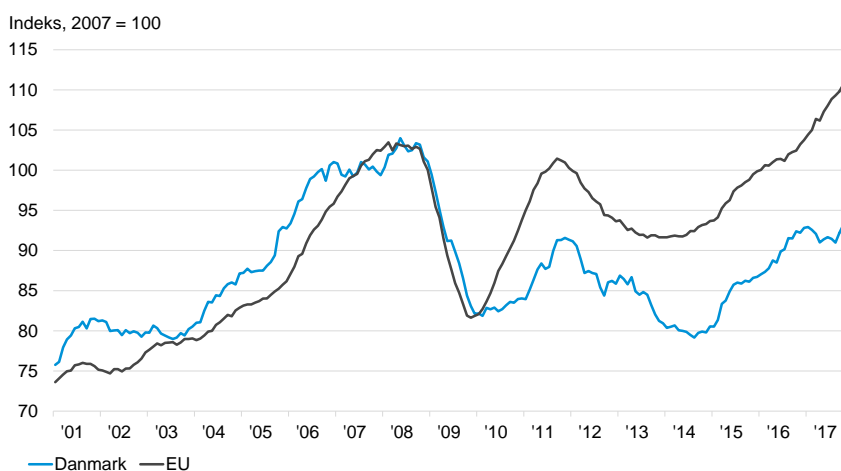
Mama Mia! Danmark taber kampen om italienernes gunst

Dansk eksport til Italien har befundet sig i et dødvande i et årti. Imens har vores europæiske konkurrenter øget deres salg til italienerne markant. Potentialet for dansk eksport er derfor stort – og det kan blive endnu større, hvis italienerne den 4. marts vælger en regering med vilje til reformer.

**Dansk eksport til Italien
7 pct. lavere end i 2007**

Italien er EU's fjerdestørste økonomi efter Tyskland, Frankrig og Storbritannien, og støvlelandet udgør Danmarks tiendestørste eksportmarked. Men selvom italienerne købte danske varer og tjene-

Dansk og europæiske eksport til Italien
Vareeksport i løbende priser, sum over 12 måneder

Dansk vareeksport underpræsterer med 2,9 mia. kr.

ster for 27 mia. kr. i 2017, så er dansk vareeksport til Italien i dag faktisk syv procent lavere end for ti år siden.

Faldet i eksporten kan ikke forklares med Italiens meget svage økonomiske vækst siden den økonomiske krise ramte. Den samme tendens ses nemlig ikke i de øvrige EU-landes afsætning til Italien, der i samme periode er steget med ti procent. Havde dansk vareeksport fulgt samme udvikling som de øvrige EU-lande siden 2007, ville eksporten til Italien være 2,9 mia. kr. større. Vareeksporten underpræsterer altså med næsten 15 procent.

Danmarks Største eksportmarkeder

Eksport i mio. kr., 2017

		Varer	Tjenester	I alt
1	Tyskland	106.145	44.179	150.324
2	Sverige	78.098	45.651	123.749
3	USA	82.540	41.164	123.704
4	Storbritannien	57.911	32.118	90.029
5	Norge	41.443	28.976	70.419
6	Kina	36.312	14.561	50.873
7	Nederlandene	29.072	14.286	43.358
8	Frankrig	31.268	8.541	39.809
9	Schweiz	11.242	16.144	27.386
10	Italien	19.894	7.217	27.111
	Hele verden	750.185	424.323	1.174.508

Anm.: Eksporten er her opgjort fra betalingsbalancen

Kilde: Danmarks Statistik

20.000 danske jobs knyttet til eksport til Italien

Eksporten til Italien giver anledning til knap 20.000 arbejdspladser i Danmark. Hertil kommer, at danske virksomheder har næsten 200 datterselskaber i Italien, og disse beskæftiger tilsammen mere end 10.000 medarbejdere.

Eksporttallene tyder på, at Italien huser et uforløst potentiale for danske virksomheder – ikke mindst hvad angår tjenesteydelser, som udgør kun lidt over en fjerdedel af den samlede afsætning til Italien.

Italiens økonomi – forsigtig optimisme og velkendte udfordringer

Danske virksomheders potentiale for øgede forretninger på det italienske marked afhænger i høj grad af udviklingen af landets økonomi.

Italiens økonomi er mindre i dag end før finanskrisen

Italien har mere end 60 millioner indbyggere og er eurozonens tredjestørste økonomi, men landet har ikke ligefrem været en af kontinentets vækstmotorer de seneste år. Italiensk økonomi er skrumpet siden 2007, og Italien er ét af blot fire OECD-lande, som endnu ikke har genvundet velstandsniveauet, målt i bruttonationalproduktet (BNP), fra før den økonomiske krise.

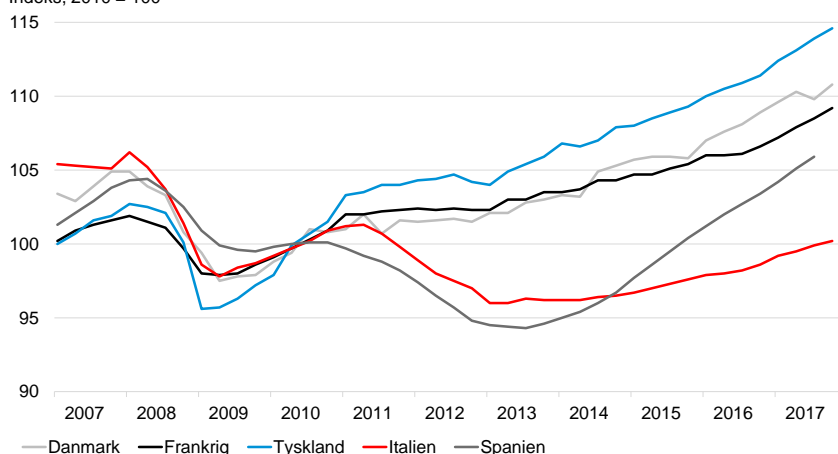
Årlig BNP-vækst på blot 0,3 pct. de seneste 5 år

Over de seneste fem år har italienerne oplevet en gennemsnitlig realvækst i BNP på blot 0,3 pct. om året. Blandt samtlige EU-lande er det kun Grækenland og Cypern, der har haft en ringere økonomisk udvikling i perioden 2012-2017.

BNP i udvalgte lande

BNP i kædede 2010-priser, sæsonkorrigeret

Indeks, 2010 = 100

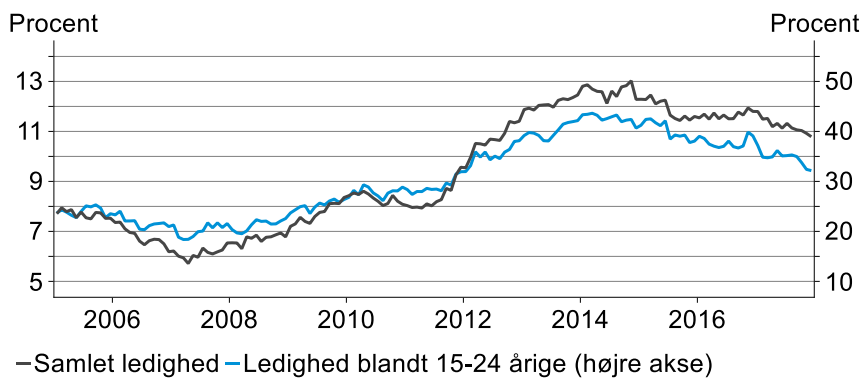
Kilde: Macrobond

Pæn vækst i 2017 bringer optimismen tilbage

Solen titter dog forsigtigt frem bag skyerne. Italien præsterede en forholdsvis pæn BNP-vækst på 1,5 pct. i 2017 sammenlignet med blot 0,9 pct. året før. I Europa-Kommissionens prognose fra februar 2018 skønnes det desuden, at økonomien vil vokse med 1,5 pct. i 2018 og 1,2 pct. i 2019. Det beskedne opsving ser også ud til at være afspejlet i øget optimisme blandt italienerne. Den sammenvejede økonomiske tillidsindikator, der viser forventningerne blandt forbrugere og erhvervsliv, ligger på det højeste niveau i ti år.

Italiensk ledighed er faldende, men stadig høj

Ledige i procent af arbejdsstyrken, sæsonkorrigeret

Kilde: Macrobond

Hver tredje italiener under 25 år er uden job

De seneste års tiltagende vækst afspejles også i det italienske arbejdsmarked. Ledigheden er svagt faldende, men stadig meget høj. Mere end hver tiende italiener i arbejdsstyrken går fortsat ledig, og blandt de unge under 25 år er arbejdsløsheden på 32 procent. Foruden Grækenland er Italien desuden det EU-land, hvor ledigheden blandt unge, som har gennemført en videregående uddannelse inden for de sidste tre år, er højest.

Beskæftigelsesreform mødtes med modstand

Årsagerne til disse vedvarende udfordringer skal findes i et meget rigtigt arbejdsmarked. Det er ofte svært at afskedige eksisterende medarbejdere og ansætte nye i både den private og den offentlige sektor. Reformtrægheden skyldes blandt andet modstand fra de italienere, der i dag har gunstige fastansættelseskontrakter. Den nuværende regering gennemførte en række reformer med henblik på at øge fleksibiliteten på arbejdsmarkedet. Et af reformtiltagene letter lovbestemte restriktioner i forhold til virksomheders muligheder for at afskedige. Et andet gav virksomhederne en tidsbegrænset skattefordel for at tilbyde fastansættelser frem for tidsbegrænsede kontrakter. Reformen har mødt stor modstand blandt brede dele af befolkningen samt de italienske fagforeninger, som endda forsøgte at få reformen til folkeafstemning men blev forhindret heri af forfatningsdomstolen. Flere økonomer vurderer imidlertid, at selv de gennemførte tiltag ikke er tilstrækkelige til at sikre den nødvendige fleksibilitet, der blandt andet skal til for at give unge italienere et reelt fodfæste på arbejdsmarkedet.

Vedblivende forskelle mellem Nord og Syd

Endelig er Italien fortsat udfordret af vedvarende og markante geografiske forskelle, hvad angår både beskæftigelse og gennemsnitligt velstandsniveau. I Norditalien ligger velstandsniveauet mellem 15 og 18 pct. over EU-gennemsnittet, mens det sydlige Italien har et velstandsniveau, der svarer til godt det halve. På tilsvarende vis er

ledigheden i Norditalien på 7,1 pct., mens den ligger på 10,2 pct. i det centrale Italien og på hele 18,8 pct. i Syditalien og på øerne.

Skarp kontrast mellem Nord og Syd

Italienske regioners velstand (i forhold til EU-gennemsnittet; købekraftskorrigeret)

	Nordvest	Nordøst	Midt	Syd	Sicilien & Sardinien
BNP pr. indbygger (100 = EU-gennemsnittet)	118	115	104	64	63
Antal indbyggere, mio.	16,1	11,6	12,1	14,1	6,7

Kilde: Eurostat

Den politiske situation

Forskellen i velstand og beskæftigelse på tværs af Italiens befolkning har spillet en markant rolle op til valget den 4. marts. Særligt unge vælgere samt italienere i de sydlige dele af landet søger politikere, der kan takle den kroniske arbejdsløshedsudfordring, som fortsat er nummer 1 på italienernes liste over politiske problemstillinger.

Regeringspartierne opbakning lav til trods for det økonomiske opsving

Selvom den siddende regering med det Demokratiske Parti (PD) i spidsen således har forsøgt at tage æren for den tiltagende vækst og en reduktion af ledigheden i løbet af de seneste fire år, så er der mange italienere, der endnu ikke har mærket denne positive udvikling på egen krop. PD's popularitet er derfor dalet på trods af opsvinget, og partiets centrum-venstre-valgkoalition halter i de seneste meningsmålinger efter valgkampens to øvrige store spillere: henholdsvis centrum-højre-alliancen med Silvio Berlusconis Forza Italia i spidsen og Femstjernebevægelsen, som stiller sig i modstand til Italiens traditionelle partier og koalitionsdannelser.

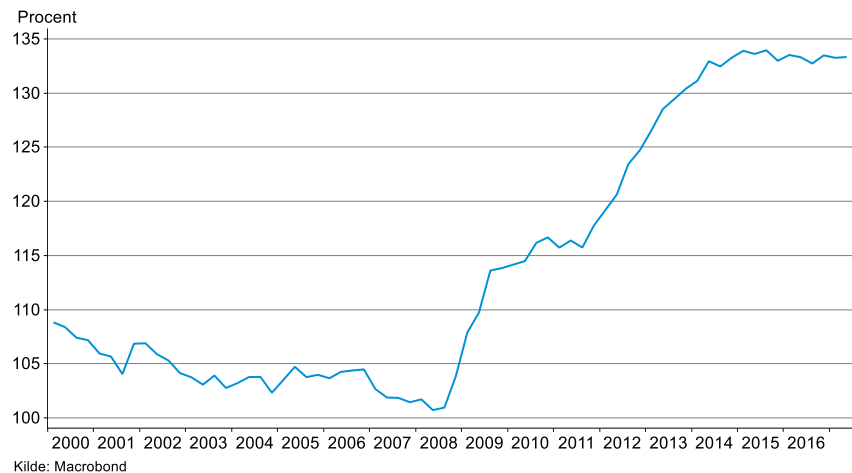
Økonomiske valgløfter fra alle sider

De økonomiske udfordringer har ansporet valgkampens deltagere til at komme med en lang række løfter til vælgerne. PD vil blandt andet reducere selskabsskatten, mindske lønforbundne socialsikringsbidrag, introducere en mindsteløn og hæve pensionsniveauet. Centrum-højre-koalitionen taler for en flad indkomstskat på 23 procent og afskaffelse af visse skatter på bolig og arv, samt vejafgifter. Koalitionens mere højreorienterede Lega Nord vil desuden afskaffe PD's kontroversielle beskæftigelsesreform. Femstjernebevægelsen vil blandt andet fritage arbejdstagere, som tjener mindre end

10.000 euro om året, for indkomstskat og indføre en universel basisindkomst på op mod 780 euro om måneden. Bevægelsen har nydt voksende opbakning i det sydlige Italien, hvor partiet fremstår som en ny mulighed for mange vælgere, der forbinder traditionelle regeringspartier fra både venstre og højre med skuffelser og uopfyldte løfter.

Italiensk statsgæld

Procent af BNP, sæsonkorrigeret

Kilde: Macrobond

Statsgælden på 135 pct. af BNP begrænser råderummet

Finansieringen af partiernes økonomiske forslag fremstår ikke altid helt tydeligt. Dette er ikke uvæsentligt, idet næsten 40 år med underskud på statsbudgettet har gjort, at Italien i dag har en statsgæld på 135 pct. af BNP. Gælden er vokset med knap 33 procentpoint siden 2007 som følge af krisen, og blandt OECD-landene er det kun Grækenland og Japan, som har en større gældsbyrde.

EU-regler om finanspolitisk disciplin upopulære...

Det økonomiske råderum for de stimulerende og omkostningsfulde forslag, som partierne har fremført, er derfor ret begrænset. Dette skyldes ikke mindst den såkaldte finanspagt, hvorigennem de deltagende EU-lande binder sig til blandt andet at fastholde det offentlige underskud til under 3 pct. af BNP og til at nedbringe statsgælden til under 60 pct. af BNP.

Disse fælleseuropæiske regler og håndhævelse af finanspolitisk disciplin er meget upopulære blandt italienske vælgere, som ser et behov for at stimulere økonomien gennem øget forbrug snarere end at opfylde EU's budgetregler. Både partier på højrefløjen og Femstjernebevægelsen har de senere år forsøgt at ride på denne bølge af stigende EU-skepsis i den italienske befolkning. I den seneste Eurobarometer-undersøgelse er 30 pct. af italienerne negativt stillet over for euroen, mens 59 pct. fortsat bakker op. Den hårde retorik over

... men en italiensk exit fra euroen ligger ikke i kortene

for den fælles mønt er dog aftaget på det seneste, idet blandt andre Lega Nord gerne vil ses som et ansvarligt regeringsparti af italiensk erhvervsliv. Femstjernebevægelsen har i løbet af valgkampen ligeledes givet udtryk for, at de vil respektere finanspagtens budgetregler. En decideret italiensk exit fra finanspagten eller eurozonen ligger derfor ikke i kortene. Men det er sandsynligt, at en kommende italienske regering vil forsøge at lempe budgetreglerne i EU-regi som led i de kommende forhandlinger om videreudvikling af den økonomiske og monetære union.

Det italienske valgsystem i korte træk

To kamre, to valgsystemer

Den lovgivende magt i den Italienske Republik er forankret i et tokammer-parlament, Senatet og Deputeretkammeret. Begge kamre er ligestillede i forhold til lovgivningsprocessen, og valgperioden er fem år i begge kamre.

Deputerkammeret har 630 medlemmer med en minimumsalder på 25 år, mens Senatet har 315 medlemmer med en minimumsalder på 40 år. Den udøvende magt ligger hos premierministeren, mens præsidenten er statsoverhovedet med relativt begrænsede beføjelser, ikke ulig det tyske system.

Valget i 2018 er det første, som gennemføres efter en reform af valgsystemet i 2017. Således vælges 61 pct. af parlamentsmedlemmerne ved forholdstalsvalg, der tilstræber forholdsmæssighed mellem stemmeandel og mandatandel. 37 pct. af medlemmerne vælges derimod på baggrund af flertalsvalg i enkeltmandskredse, som svarer til eksempelvis det britiske valgsystem. De resterende 2 pct. vælges af italienere i udlandet.

Analyser viser, at en opbakning på 40 pct. til et enkelt parti/valgforbund sandsynligvis er tilstrækkelig for at kunne vinde et flertal i parlamentet. Dette skyldes flertalsvalgskomponentet, som tilgodeser partier med stærk regional tilstedeværelse, som eksempelvis centrum-højre-alliancen kan præstere i Norditalien.

Kilde: Det italienske Senat, Den Store Danske Encyklopædi, Centre for European Reform

Pres for bedre håndtering af migration på EU-niveau

Foruden økonomien er valgkampens andet store tema migrationskrisen, der i særlig grad har ramt Italien og Grækenland som konsekvens af landenes geografiske placering. Italien har taget imod 640.000 migranter, som er ankommet fra Nordafrika de seneste fire år. Blandt andet som følge af en række kontroversielle aftaler med Libyen har den siddende centrum-venstre-regering nedbragt antallet af indkomne migranter med omtrent en tredjedel i løbet af 2017. Den mangelfulde respons på EU-niveau i forhold til det fælles ansvar for de ydre grænser har spillet en væsentlig rolle for italienernes

dalende tilfredshed med EU-samarbejdet. Ifølge tal fra Eurobarometer er 80 pct. af italienerne utilfredse med EU's håndtering af migrationskrisen. Det forventes derfor, at den næste italienske regering vil presse på for en reform af EU's håndtering af de ydre grænser og for den interne fordeling af asylansøgere.

Reel risiko for en generationskløft

Overordnet set har både den økonomiske krise og migrationskrisen ført til voksende opbakning til partier med en EU-skeptisk holdning, såsom Lega Nord, Femstjernebevægelsen og Italiens Brødre. Til forskel fra lande som Frankrig, Storbritannien, Tyskland og Holland, er EU-skepsissen i Italien i højere grad at finde hos unge frem for ældre vælgere. En ny undersøgelse viser, at 51 pct. af italienere under 45 år ville stemme for at forlade EU, mens blot 26 pct. af italienere over 44 år ville gøre det samme. Koblet med den vedvarende ungdomsarbejdsløshed er der derfor en reel risiko for en generationskløft, hvad angår både økonomi og politik, som formentlig forbliver en stor udfordring for de mere midtersøgende partier.

Efter valget: stabilitet eller uvished?

En stabil regering vigtig for formkurs på nationalt og europæisk niveau

For danske virksomheder, som søger at udforske det uudnyttede eksportpotentiale på det italienske marked, vil det være gavnligt med en stabil og pragmatisk regering, der kan gennemføre reformer, som kan styrke den økonomiske vækst, produktiviteten og beskæftigelsen. Ligeledes vil det i europæisk kontekst være vigtigt med en stabil og handlekraftig partner i Rom, når udviklingen af den økonomiske og monetære union skal smedes i fællesskab med blandt andet Tyskland og Frankrig i de kommende måneder.

Skrøbelig storkoalition eller nyvalg?

Udfaldet er imidlertid langt fra sikkert. Meningsmålinger indikerer ingen klar vinder blandt de eksisterende alliancer, der vil kunne danne egenhændigt flertal, selvom Femstjernebevægelsen lige nu står til at blive det største enkeltparti. Én mulighed vil være en "storkoalition" på tværs af midten. Både centrum-venstre- og centrum-højre-alliancen består imidlertid af meget forskellige partier, hvor særligt fløjpartierne vil modsætte sig et samarbejde over midten. En mere snæver koalition mellem Renzis PD og Berlusconi's Forza Italia vil være skrøbelig og muligvis utilstrækkelig for en flertalsregering. Det er derfor ikke usandsynligt, at præsidenten må se sig nødsaget til at udskrive nyvalg, hvis der ikke kan dannes en regering. Et sådant udfald vil forlænge usikkerheden og uvisheden på det italienske marked på både kort og mellemlangt sigt. Det er ikke ulig situationen efter de seneste valg i eksempelvis Spanien og Tyskland.

Lykkes det imidlertid at danne en regering, som kan holde opsvinget kørende, er der muligheder for, at potentialet i det italienske marked for danske virksomheder vil vokse i den nære fremtid.